

W. K. K.

ACC. N.R. 4907

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Blenda Andersson
Härad: Allbo Adress: Skörda, Vislanda
Socken: Vislanda Berättat av: min syster Anna
Uppteckningsår: 1937 Född år 1864 i Vislanda

1

Uppteckningen rör Hafreodling.

Den hafre som odlades på 1860 och 1870- talet var gul med grå kärne. På den tiden användes ingen utlänsk hafre till säasä / utsäde/. Man tog alltid utsäde av egen skörd. I slutet på 1870- talet fick man höra spethafre och svarthafre. Tidigare hörde man att det fanns hafre som kallades stärtahafre /stäatahafre, *stääatahafre*/. Denna hafre liknade en stäat /stjärt/. Det fanns även en sorts korn som kallades stäatakoän. Den gamle hafren vara mera

Etc.

Skriv endast på denna sida!

finstråig och hade mindre korn än de nuvarande förädlade sorterna. De förädlade hafresorterna tog helt överhanden i slutet på 1890- talet.

Den jord som i regel användes till hafresådd var mossodlingar. Den såddes även på åkerjord på s. k. "plonning" d. v. s. då gräsvall var nyplöjd.

2/ Hafren brukade sås i "tölfte- elte- å tinne veke". Såvel hafre som annan säd såddes med hand. Då man sådde, östes hafren i ett "såkaa" vari häktades en läderrem som man tog över axeln, och så bar man såkaret framför sig och sådde med högra handen. Då man sådde med hand, brukade en annan "fjärja" ^{1/}/fjääja/ åt den som sådde, d. v. s. han ritade med en hacka en fjärja /rand/ i jorden

1/ fjääja

lagom bred att så på. Sedan nedmyllades hafren med en ^{2/}"leaharf" varefter jorden slättharfades med en ^{3/}"styvharf". Därpå "boltades" /*boltades*/ hafrestycket med en "bolt" / *bolt*/. När hafrastycket var "harflagt" / *haflagt*/ d. v. s. besått och harfat, skulle det harfas avigt tre gånger runt omkring åkerrenen, för ej varken trolen eller någon annan skulle få makt att förtrol-la eller förgöra grödan.

Hafren ansågs mogen när den gick ifrån sin "rön" / *rön*/ och blev gul. Då skulle hafren genast skäras innan den började ramla ut. Under förra delen av 1800- talet skars hafren allmänt för hand med skära. Och ända in på 1860- och

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

2/ leahaf

3/ styvhaf

1870- talet förekom det även, att hafre skars med skära och även annan säd såsom råg och korn. Det sädesslag som längst fram skars med skära var korn. På 1880- talet förekom det ofta här i socknen, att korn skars med skära.

Då man skar, skärdes först av några strån varav gjordes ett band som breddes ut på marken, sedan skar man av säden med högra handen under det strån höllos med vänstra handen och armen. Då man hade skurit lagom till en nek / nek = kärve/ bands den ihop. Och så skars åter av några strån varav gjordes ett band, och sedan fortsattes att skära, tills man åter igen skurit en nek. Band gjordes på tre olika vis. Stråna dela-

Snälant
Allbo
Vislanda
1798 1937

4907 Sköda Vislanda
Måttar min systers Anna
Född 1864 i Vislanda

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

des alltid först, sedan gjorde man antingen ett
"tummaband" eller ett s. k. "hörband" eller ett
som man vred ihop till en "knorr",

Det räknades för ett kvinnodagsverke att
skära ett åkerlass / akēlass = akēlass = 240
neker = kärvar/.

2 / Så snart hafren var skuren, uppsattes den
till torkning antingen i "halvtrava" eller "lång-
trava" / haltrava eller långtrava/. Till en halv-
trave var tolf neker och till en långtrave var
24 neker. Nekerna sattes på så sätt, att två
neker ställdes med axen emot varandra under det
att stubben på nekerna ställdes lite ifrån var-
andra. Intill dessa sattes två neker på samma

sätt, och så fortsattes tills traven blev full.
När de sattes i halvtrava, var det sex neker
på vardera sidan på halvtraven. Och på en lång-
trave var det tolv neker på vardera sidan. En
halv- eller långtrave skulle alltid sättas på
jorden med ändarna i norr och söder.

3) / Då hafren hade stått i åtta dagar beräk-
nades den vara torr, förutsatt om det var vackert
torkväder eller bärgningsväder. Hafren bars då
in på logen eller kördes den in med vagn på vil-
ken var satt en s. k. röne / *røne* = häck. Sä-
den laades / *laades* / på rönen nek intill nek
med stubben utåt. Då havralasset var fullt hem-
kördes det till logen och nekerna kastades se-

dan in på logen. En person var då inne på logen och bar undan nekerna, så där blev plats att kasta in mera.

På morgonen dagen efter innan det blev "skär-
tort" skäatöät / *skäatöät* / skulle hafren, som
var inkörd på logen, "laas öpp" / *laas öpp* /
på logslennet / loslennet = *loslennet* / eller
havraslennet.

Nekerna lades då i en hög på logen nedan-
för "tjyvahölet" / tjyvahölet *tjyvahölet* /
med stubben på nekerna åt ett håll. Sedan var där
uppe på logslennet en "laakråka" / *laakråka* /
som skulle lada havren och så var där en "neka-
kråka" som skulle stå vid "tjyvaholet" och taga emot

nekerna och kasta dem till den som "laade" /lada-
de/ havren, medan där stod en person nere på
logen och med en tjuga / tjuva *Gyva* / tjuvade
opp en nek tillika genom "tjyvahölet" till "neke-
kråkan". Den som tjuvade, satte tjugan i en nek vid
bandet och flydde upp den med stubben före.

Hafre laades på samma sätt som annan säd.
Först laades en s. k. röste / *röste* / i botten
på sädesladet, och då började man i mitten och
satte några stycken hafraneker uppåtstående, om-
kring dessa lade man nek intill nek i halvliggan-
de ställning med axen inåt, och så laade man om-
kring tills man kom till kanten i ladet. Detta
lager kallades bottenfloen / *bottenfloen* /.

Då bottenfloen var färdiglaad, fortsatte man att laa och nu lades två, tre neker ovanpå varandra i ytterkanten runt omkring, och så fortsattes åter att lägga nek intill nek runt omkring i laadet, och nu lades nekerna åter igen i halvliggande ställning men denna gång med stubben uppåt. När man på detta sätt fortsatt att lägga neker runt omkring tills man kom till mitten, var detta lager, som nu kallades "stubbflo" *1støbbflo* 1, färdigt.

Så började man åter att lägga neker i mitten ovanpå varandra och så lade man nek intill nek runt omkring, varv efter varv, men denna gång med axen uppåt, varför detta lager kallades för "axflo". På så sätt fortsattes att lada varannan

stubbflo och varannan axflo tills sädesladet blev fullladat. Den som ladade skulle krypa på neker-
na och lägga dem tätt intill varandra för sädes-
ladet skulle bli hårt sammanpackat, så att råttor-
na ej kunde krypa in i sädesladet. De gamle bruka-
de säga, att de skulle laa så tätt så de laade
ut rottäna /r_ot_änä = råttorna/.

De gamle sade även: "Nä en laa sä, ska en va
töstä, för ella komma rottana".

Det var en allmän sed, att om pigan laade
säden, skulle hon ha i lön ett extra gråförkläde,
för det beräknades att hon slet upp ett för-
kläde, medan hon kröp och ladade. Och om drängen
ladade säden, skulle han ha ett extra par linne-

töstä =
tyst

Vilander, Lm.

4907

Blindas Andresson
1937.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11

byxor, för det beräknades, att han slet upp ett par byxor medan han ladade.

Har hört de gamle berätta, att när de slutade skörden på en åker och när de hade skördat upp, skulle de lämna tre strå kvar, som de skulle böja ned och lägga en sten på. Dessa strå skulle glosen ha om julanatt. En annan har sagt, att dessa strå skulle vara ett offer till skördens gud och att det skulle bidra till en god äring året efter.

Havren tröskades med slaga eller plejel
/plejel/. Man både "entrask", "tvåtrask" och "fyrtrask". Då havren ränsades kastades den för hand på logen. Man hade då en liten handskoffa

som kallades kasteskoffa, och så låg man på knä intill havradrösen / *havradrösen* /, som var sköflad i den ene änden på logen, eller satt man på en logpall intill drösen, medan man "kastade". Den som "kastade" måste alltid ha samma takt och mått i armen, så de olika sädeskornen alltid slog ned på samma ställe på loggolvet och bildade en hög var för sig. Det var en konst att kasta både fort och väl, och ingen gjorde det i första kast.

Under kastningen delade säden sig i fyra delar. Det som föll längst bort kallades "framstänket" och var de mest utvecklade och kärnfullaste havrekornen samt användes mestadels till utsäde.

Den hafre, som låg närmast "framstänket" kallades "mellanhavren", och det som låg intill mellanhavren kallades "småsäd" eller slösäd / *slösæd* / och bestod av outvecklade havrekorn och "fröle" / *frøle* = ogräsfrö/. Allra sist lågo agnarna. Varje slag av den kastade säden låg i en hög eller båge som liknade en skärm, varför det var ganska lätt att skilja de olika sädesslagen, vilka skyfflades och sopades ihop var för sig.

Då hafren var kastad skulle den "ösas öpp" och "bäras å loen". Detta kallades merändels för "bära å loen". Då säden östes upp mättes den alltid i en skäppa, ett fyrkantigt eller runt trämått som rymde en skäppa säd. Säden mättes och

räknades, för man skulle få veta hur många tun-
nor säd man fått i gröda under året.

Hafren användes både till brödsäd och till
foder. Till bröd användes sammalet havremjöl an-
tingen enbart eller blandat med hälften av sam-
malet rågmjöl. Sådant bröd kallades "vardagsbröd"
/ w a d a s b r ö d / eller groft bröd. Ofta kal-
lades brödet, som bestod uteslutande av havre, för
"havrabröd", och bröd av enbart groft rågmjöl för
"rågbröd" */ r a g b r ö d /*.

Förr i tiden sammaldes all brödsäd. Ville
de ha mjölet siktat, fingo husmödrarna själva
sikta det hemma för hand. Och då användes olika
säll såsom "florsikt", "finsikt", "tagelsikt"

eller "tagelsäv" samt mjölsäll, beroende på hur fint mjöl de ville ha. Bröd av florsiktat eller finsiktat mjöl kallades antingen för fint bröd eller siktebröd /*siktebröd* /. Bröd av tagelsävat mjöl kallades tagelsävat bröd /*tagelsävat bröd* / eller halvfint bröd. Fint bröd kallades med ett gemensamt namn för "grantabröd /*grantabröd* /. Grantabröd bakades endast till jul och vid andra högtider samt till Vislanda marknad och till "förningabröd".

På somliga ställe bakades bröd enbart av sammalet kornmjöl. Sådant bröd kallades kornbröd /*kornbröd* och användes till vardagsbröd.

Då mjölet siktades användes sådorna /*sådanæ* / till vardagsbröd.

En dräng som allmänt kallades "John Värre"
och som tjänade på en gård här i socknen, sade till
sitt husbondefolk, när han skulle flytta därifrån:
"Ja haa hatt att bra hää, fö ja haa allti fått äta
sävat brö, men ja haa allri fått annat än dä som
blett i sållet".

Upptecknat av

Blenda Andersson

Skörda, Vislanda.

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Blonde Andersson*
 Härad: *Bohus* Adress: *Skoda, Värmland*
 Socken: *Värmland* Berättat av: *Mina syster Emma*
 Uppteckningsår: *1937* Född år *1864* i *Värmland*

Uppteckningen rör *Hejresodling.*

Den hejre som odlades på 1860 och 1870-
 talet var gul med grön hämma. På den
 tiden användes ingen utlämd hejre
 till sådd (utred). Man tog alltid utred
 av egen skörd. Slutet på 1870 talet fick
 man höra spårhejre och svart hejre.
 Tidigare hörd man att det fanns hejre
 som hejades stärlahjre (stälahjre,
 stälahjre). Dessa hejre liknade en
 stärl (stjert). Det fanns även en
 sorts hejre som hejades stälahjre.

Skriv endast på denna sida!

16 sid

Den gamla hafren vara mera för
sträp och hade mindre horn än
de nuvarande föredda sorterna.
De föredda hafren sorterna tog det
svårast i slutet på 1890-talet.

Den jord som i nyss användes till
hafrens var mossadlingar. Den såddes
även på åkrjord på a. h. "plonning"
d. v. s. då grävvalb var nyssgjord.

Hafren brukade ses i "föfsta-
lär" i första veckan. Färdig hafren
som annan såd sådes med hand.
Då man sådde, sådes hafren i ett
"säck" som hängdes in i lössom
som man tog över axeln, och så bar
man isär framför sig och sådde med
högra handen. Då man sådde med hand,

brukat en annan "fjörja" (fjäärja) ^{1/} at
 den som sidd, d.v.s. den som sidd
 med en kärke en fjörja (rand) i jorden
 lagom bred at så på, sedan mid-
 nyssade kårarna med en "brakarf" ^{2/}
 varstis för en sticharfads med
 en ^{3/} "sticharf" därpå "baltadri"
 (baltadri) kårstykhet med en balt ^{4/}
 (balt). Den kårstykhet var "kårlagt"
 (kårlagt) d.v.s. brist och kårst, skulle
 det kårstas avigt för gången runt om-
 kring åkarnarna, förvarken höllan var
 någon annan skulle få makt at för-
 trida eller förgöra grödan.

Kårerna anlägs någon när den
 gick ifrån sin "sör" (sör) och blev
 guld. Då skulle kårerna guldast skärast innan

1/fjäärja

2/leä kår

styr kår

den började samla ut. Under förra delen
av 1800-talet skars hävaren allmänhet för
hand med skära. Och ändas nu på 1860-
och 1870-talet förkom det även, att hafs
skars med skära och även annan såd
såsom råg och korn. Det således som
längst fram skars med skära var
korn. På 1880-talet förkom det ofta här
i socknen, att korn skars med skära.
Då man skars, skardes först av några strån
varan gjordes ett band som bruddes ut på
maskin. sedan skars man av såden med
högre handen under det stråne hölls med
vänstra handen och armen. Då man hade
skurit lagom till en rika (nck = kårer)
bande den skap. Och så skars även av några
strån varan gjordes ett band, och sedan

forträna att skära. Tills man åter igen
skurit in mår. Band gjordes på tre
staka mår. Skarna drades ut till först, sedan
gjord man antingen i "Tummalund" eller
i den "högland" som ett som man
med skap till in "högland".

Det räknades för ett hundra dagarverk att
skära ett akulass (akulass = akulass = 240
nålar (= hundra)).

De mest hundra var skuren, uppsett
den till förning antingen i "halvtrava"
eller "långtrava" (halvtrava eller
långtrava). Till en halvtrava var
förf nålar och till en långtrava var
24 nålar. Skarna sattes på så sätt,
att två nålar ställdes med acen mot
varandra under det att stubben på nålar.

ständer till ifrån varandra. Inten dessa
såna två niker på samma sätt, och så
fortsätter till främre blir fulla. När de sätter
ihälsningar, var det ett niker på var-
deras sidan på hälsningar. Och på en
längtan var det till niker på andra
sidan. En halv - eller längtan skall
alltid sätta på jorden med ändarna i
norr och söder.

Då härran hade stått i åra dagar be-
räknade den stora Tors, föreställt sig det
var varken förväder eller bärnings-
väder. Hansom hade då in på lagom eller
hördas den in med vagn på vilken var
satt en eller sju (indist) skänk. Lådan
laades (laddas) på rönen och intes och
med stöden utat. Då härran var

och kasta den till den som "lädd" (laded)
kavren; sedan där stod en person nära
på ryggen och med en fjuga (fjuga
gryva) fjugade upp en rik tuike
genom "fjugakådet" till "muhakrikan".
Den som fjugade; satte fjugan i
en rik vid bröstet och flydde upp den
med stubben förr.

Hafren lädd på samma sätt som
annan sad. Fjort lädd en rik väste
(våste) i botten på ladedsladet, och då
böjades man i mitten och satte några
stycken hafren uppåt stämde,
omkring dessa lade man rik intill rik
i halvliggande stämning med axen inåt
och så lade man omkring till man kom
till kanten i laded. Detta ligger hemmets

bottanfloran (BOTANFLORAN). Då botan-
 flora var färdig-lagd, fortsatte man att
 lägga och man lade till tre niohundra
 på varandra i ytterkanten runt omkring,
 och så fortsatte åter att lägga och intill
^{och} runt omkring i ledet, och man lade
 niohundra åter igen i hvalviggande ställ-
 ning, man drog gång med stoffen
 uppåt. När man på detta sätt fortsatte
 att lägga niohundra runt omkring till man
 kom till mitten, var detta lagat, som
 man kallade "stubbles" (STÅB FLÖ), färdigt.
 Då började man åter att lägga niohundra i
 mitten överpå varandra, och så lade
 man och intill och runt omkring, var
 ofta var, man drog gång med stoffen
 uppåt, därför detta lagat kallades för

"atten". De så små fortsettelse att leda var-
annan stubben och varannan affla till
sederadad. Biru funderat. Den som
ladade skulle krypa på marken och
lägga den till intill varandra för seder-
ladat skulle bli helt sammanpackat, så
att rötterna i kunde krypa in i
sederadad. De gamla brukade säga,
att de skulle låta så till så de leade
ut rötterna (rötterna = rötterna).

De gamla såg även: Så nu låt
så, så nu nu. Tösta för oss kända
rötterna!

Det var nu även så, att om någon
leade sedan, skulle hon ha i lön ett
ett gräfskåda, för det brukades
att hon var upp till förskola, medan hon

Skriv endast på denna sida!

Tösta =
tyst

brönn och ledade. Och om drängen ledade
säden, skulle han ha ett extra par bömmar
byxor, för det brukades, att han slit
upp ett par byxor merdän han ledade.

! Han hörd de gamla brudarna, att när
de skildes sköndes på en älska och när
de hade skildat upp, skulle de lämna
sin stia kvar, som de skulle böja
med och lägga in stien på. Denna stia
skulle glömska ha en julenatt, en
annan har sagt, att denna stia skulle
vara ett offer till sköndens gud och att
det skulle bidraga till en god äring
äret efter.

Havnen förskades med klaga, ena priset
(p. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1020. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1030. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1038. 1039. 1040. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1046. 1047. 1048. 1049. 1050. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1056. 1057. 1058. 1059. 1060. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1066. 1067. 1068. 1069. 1070. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1076. 1077. 1078. 1079. 1080. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1086. 1087. 1088. 1089. 1090. 1091. 1092. 1093. 1094. 1095. 1096. 1097. 1098. 1099. 1100. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1110. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1120. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1130. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1140. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1150. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1160. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1170. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1180. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1186. 1187. 1188. 1189. 1190. 1191. 1192. 1193. 1194. 1195. 1196. 1197. 1198. 1199. 1200. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1210. 1211. 1212. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1218. 1219. 1220. 1221. 1222. 1223. 1224. 1225. 1226. 1227. 1228. 1229. 1230. 1231. 1232. 1233. 1234. 1235. 1236. 1237. 1238. 1239. 1240. 1241. 1242. 1243. 1244. 1245. 1246. 1247. 1248. 1249. 1250. 1251. 1252. 1253. 1254. 1255. 1256. 1257. 1258. 1259. 1260. 1261. 1262. 1263. 1264. 1265. 1266. 1267. 1268. 1269. 1270. 1271. 1272. 1273. 1274. 1275. 1276. 1277. 1278. 1279. 1280. 1281. 1282. 1283. 1284. 1285. 1286. 1287. 1288. 1289. 1290. 1291. 1292. 1293. 1294. 1295. 1296. 1297. 1298. 1299. 1300. 1301. 1302. 1303. 1304. 1305. 1306. 1307. 1308. 1309. 1310. 1311. 1312. 1313. 1314. 1315. 1316. 1317. 1318. 1319. 1320. 1321. 1322. 1323. 1324. 1325. 1326. 1327. 1328. 1329. 1330. 1331. 1332. 1333. 1334. 1335. 1336. 1337. 1338. 1339. 1340. 1341. 1342. 1343. 1344. 1345. 1346. 1347. 1348. 1349. 1350. 1351. 1352. 1353. 1354. 1355. 1356. 1357. 1358. 1359. 1360. 1361. 1362. 1363. 1364. 1365. 1366. 1367. 1368. 1369. 1370. 1371. 1372. 1373. 1374. 1375. 1376. 1377. 1378. 1379. 1380. 1381. 1382. 1383. 1384. 1385. 1386. 1387. 1388. 1389. 1390. 1391. 1392. 1393. 1394. 1395. 1396. 1397. 1398. 1399. 1400. 1401. 1402. 1403. 1404. 1405. 1406. 1407. 1408. 1409. 1410. 1411. 1412. 1413. 1414. 1415. 1416. 1417. 1418. 1419. 1420. 1421. 1422. 1423. 1424. 1425. 1426. 1427. 1428. 1429. 1430. 1431. 1432. 1433. 1434. 1435. 1436. 1437. 1438. 1439. 1440. 1441. 1442. 1443. 1444. 1445. 1446. 1447. 1448. 1449. 1450. 1451. 1452. 1453. 1454. 1455. 1456. 1457. 1458. 1459. 1460. 1461. 1462. 1463. 1464. 1465. 1466. 1467. 1468. 1469. 1470. 1471. 1472. 1473. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1480. 1481. 1482. 1483. 1484. 1485. 1486. 1487. 1488. 1489. 1490. 1491. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497. 1498. 1499. 1500. 1501. 1502. 1503. 1504. 1505. 1506. 1507. 1508. 1509. 1510. 1511. 1512. 1513. 1514. 1515. 1516. 1517. 1518. 1519. 1520. 1521. 1522. 1523. 1524. 1525. 1526. 1527. 1528. 1529. 1530. 1531. 1532. 1533. 1534. 1535. 1536. 1537. 1538. 1539. 1540. 1541. 1542. 1543. 1544. 1545. 1546. 1547. 1548. 1549. 1550. 1551. 1552. 1553. 1554. 1555. 1556. 1557. 1558. 1559. 1560. 1561. 1562. 1563. 1564. 1565. 1566. 1567. 1568. 1569. 1570. 1571. 1572. 1573. 1574. 1575. 1576. 1577. 1578. 1579. 1580. 1581. 1582. 1583. 1584. 1585. 1586. 1587. 1588. 1589. 1590. 1591. 1592. 1593. 1594. 1595. 1596. 1597. 1598. 1599. 1600. 1601. 1602. 1603. 1604. 1605. 1606. 1607. 1608. 1609. 1610. 1611. 1612. 1613. 1614. 1615. 1616. 1617. 1618. 1619. 1620. 1621. 1622. 1623. 1624. 1625. 1626. 1627. 1628. 1629. 1630. 1631. 1632. 1633. 1634. 1635. 1636. 1637. 1638. 1639. 1640. 1641. 1642. 1643. 1644. 1645. 1646. 1647. 1648. 1649. 1650. 1651. 1652. 1653. 1654. 1655. 1656. 1657. 1658. 1659. 1660. 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673. 1674. 1675. 1676. 1677. 1678. 1679. 1680. 1681. 1682. 1683. 1684. 1685. 1686. 1687. 1688. 1689. 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. 1695. 1696. 1697. 1698. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709. 1710. 1711. 1712. 1713. 1714. 1715. 1716. 1717. 1718. 1719. 1720. 1721. 1722. 1723. 1724. 1725. 1726. 1727. 1728. 1729. 1730. 1731. 1732. 1733. 1734. 1735. 1736. 1737. 1738. 1739. 1740. 1741. 1742. 1743. 1744. 1745. 1746. 1747. 1748. 1749. 1750. 1751. 1752. 1753. 1754. 1755. 1756. 1757. 1758. 1759. 1760. 1761. 1762. 1763. 1764. 1765. 1766. 1767. 1768. 1769. 1770. 1771. 1772. 1773. 1774. 1775. 1776. 1777. 1778. 1779. 1780. 1781. 1782. 1783. 1784. 1785. 1786. 1787. 1788. 1789. 1790. 1791. 1792. 1793. 1794. 1795. 1796. 1797. 1798. 1799. 1800. 1801. 1802. 1803. 1804. 1805. 1806. 1807. 1808. 1809. 1810. 1811. 1812. 1813. 1814. 1815. 1816. 1817. 1818. 1819. 1820. 1821. 1822. 1823. 1824. 1825. 1826. 1827. 1828. 1829. 1830. 1831. 1832. 1833. 1834. 1835. 1836. 1837. 1838. 1839. 1840. 1841. 1842. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847. 1848. 1849. 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 1860. 1861. 1862. 1863. 1864. 1865. 1866. 1867. 1868. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100. 2101. 2102. 2103. 2104. 2105. 2106. 2107. 2108. 2109. 2110. 2111. 2112. 2113. 2114. 2115. 2116. 2117. 2118. 2119. 2120. 2121. 2122. 2123. 2124. 2125. 2126. 2127. 2128. 2129. 2130. 2131. 2132. 2133. 2134. 2135. 2136. 2137. 2138. 2139. 2140. 2141. 2142. 2143. 2144. 2145. 2146. 2147. 2148. 2149. 2150. 2151. 2152. 2153. 2154. 2155. 2156. 2157. 2158. 2159. 2160. 2161. 2162. 2163. 2164. 2165. 2166. 2167. 2168. 2169. 2170. 2171. 2172. 21

hastades där för hand på laggen.
Man hade där en liten handskaffa som
huvuds. hestschaffa, och så låg man på
båda hufvud hämsdröarna (hvar på dröarna)
som var skäpade i den ena ändan på
laggen, och satt man på en loppa
mot den dröarna, men den man "hastade".
Den som "hastade" måste alltid ha samma
fäkt och stå i armen, så de olika
särskörarna alltid slaga ned på samma
stäm. på laggen och biddade en hög
var för sig. Det var en konst att hesta,
både fot och vät, och ingen gjorde det i
fjärde hest.

Under kastningarna delade sådana sig
i fyra delar. Det som gick längst bort
kallades "framtänkhet" och var de mest

utvecklade och karnfullare kornkorn samt
användas mestadels till utredning. Denna
korn, som ligger närmast "framstämhet"
kallas "mellanhanden", och det som ligger
inuti mellanhanden kallas "mässigt" eller
störst (störst) och består av utvecklade
kornkorn och "frö" (frö - agrarfrö).
Dessa två ligger agnarna. Vägen lag av
den kastade säden ligger i en hög under bogen
som liknade en skåpa, varför det var
ganska lätt att skilja de olika sädes-
slagarna, vilka skylades och sopades ihop
var för sig.

De kornen var kastad ihop den osas
"opp" och "bara å lorr". Denna kallas
mellanhanden för "bara å lorr". De säden utred
upp mättes den alltid i en skåpa, ut

förhålligt den svagt bränt som syns
in skåps säd. Lådan mättes och räknades,
för man skulle få veta hur många tunn-
nor säd man fick i gröda under året.

Havren användes både till brödråd
och till foder. Till bröd användes sammant
havremjöl antingen enkelt eller blandat
med kaffin av sammant rågmjöl.
Lådan bröd kallades "vardagsbröd"
(v-a-d-a-s bröd) eller groft bröd. Ofta
kallades brödet, som bestod utslutande
av havren, för "havrabro", och bröd av
enbart groft rågmjöl för "rågbröd"
(r-a-g bröd).

Tän i tiden sammaldes ett brödråd.
"Till de ha mjölet siklet, fingo hvarandra
na igjva sikla det hvarna för hand."

Och de användas olika säll, som "floriskt",
 "finiskt", "tageliskt" eller "Tegelsävat" samt
 mjölkis, beroende på hur fint mjöl
 de villas ha. Bröd av floriskt eller
 finiskt mjöl kallas antingen för
 fint bröd eller vittbröd (sktbröd).
 Bröd av Tegelsävat mjöl kallas
 Tegelsävat bröd (Tegelsävat bröd)
 eller halvfint bröd. Fint bröd kallas
 med ett gammalt namn för "granta-
 bröd" (granta bröd). Grantabröd behövs
 endast till jul och vid andra högtider
 samt till "Kärlands" masknad och till "för-
 ringelbröd".

På samma sätt kallas bröd gjort av
 sammalat kornmjöl. Lätent bröd kallas
 kornbröd (kornbröd) och

användas till vardagsbröd.

De mjödet iaktades användas sådant
(19. u. a. m.) till vardagsbröd.

En dräng som aumäns hvar den följande
"Vårn" och som tjänade på en gård här i
socknen, sade till ett husbondefolk, när han
skulle flytta därifrån: "ja ha ha ha! att
bra ha ha, fö ja ha ha, auri fått äta sånt
bröd, men ja ha ha auri fått annat än
dä som blev i sånt."

Upptecknat av

Blenda Andriasson

Sköda, Västmanland